

# SUKUPOLVIKOKEMUKSET URHEILUN KENTILLÄ – ESIMERKKINÄ YLEISURHEILU

**Pertti Pohjolainen**, LitT, Ikäinstituutti, Muurainkorventie 7 C 17, 33 470 Ylöjärvi. P. 050-336 4284. Sähköposti: [perttip@saunalahti.fi](mailto:perttip@saunalahti.fi) (yhteyshenkilö). **Arto Tiihonen**, FT, Turun yliopisto, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos.

## TIIVISTELMÄ

**Pohjolainen P. & Tiihonen A. 2015. Sukupolviokemukset urheilun kentillä – esimerkkinä yleisurheilu. Liikunta & Tiede 53 (6), 86–92.**

■ Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, voidaanko sukupolvioteoreettiseen tarkasteluun perustuen löytää eri-ikäisiä yleisurheilijoita yhdistäviä liikuntasukupolvia ja voidaanko eri sukupolviin kuulamista selittää sukupolvi-tajun käsitteen avulla. Tutkimus oli osa ”Elämäntietä ja ikäpolvet – tutkimus- ja kehittämishanketta”. Se toteutettiin Vanhustyön keskusliiton ja Ikäinstituutin yhteistyönä vuosina 2011–2013. Keskusteluryhmä koottiin Helsingin Kisa-Veikkojen erikäisistä miehistä (n=5) ja naisista (n=3). Iän vaihteluväli oli 19–71 vuotta. Keskustelijat kuuluivat eri liikuntasukupolviin, mikä näkyi heidän lajivalinnoissaan lapsuudessa ja nuoruudessa sekä penkkiurheilun mielenkiinnon kohteissa.

Perinteisen liikunnan sukupolven edustajille tyypillistä olivat arki-liikunta, ruumiillinen työ, yleisurheilun ja hiihdon seuraaminen sekä liikuntakuluttamisen vähäinen merkitys. 1980-luvulla syntyneen eriytyneen liikuntakulttuurin sukupolvella arkiliikunta oli vähäistä ja välineellistynyt liikunta suosittua. Suosikkilajeja olivat jääkiekko, moottoriurheilu ja jalkapallo. Nuoremmilla sukupolvilla kuluttamisen merkitys oli kasvanut muita sukupolvia suuremmaksi. Suurin ero sukupolvien välillä oli se, että vanhemmat sukupolvet harrastivat ja seurasivat yksilölajeja, kun taas nuoremmat sukupolvet olivat joukkueläjien harrastajia ja seuraajia.

Vaikka keskustelijat tiedostivat hyvin sukupolvien väliset erot ja ristiriidat, he eivät tehneet niistä ”sukupolvisodan” välineitä, vaan suhtautuminen toisiin sukupolviin oli ymmärtävää ja jopa kunnioittavaa. Mielenkiintoista oli havaita, miten nämä mieltymykset olivat syntyneet osana lajikulttuureja ja henkilökohtaisia kokemuksia. Sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa ja solidaarisuudessa on kyse siitä, miten eri-ikäiset ihmiset ymmärtävät toistensa ajattelu- ja toimintatapoja ja miten valmiita perheissä, yhteisöissä ja yhteiskunnassa ollaan sovittamaan yhteen eri-ikäisten toiveita ja tarpeita.

*Asiasanat: liikuntasukupolvi, yleisurheilu, keskusteluryhmä, sukupolvien välinen vuorovaikutus*

## ABSTRACT

**Pohjolainen P. & Tiihonen A. 2015. Generational experiences in sports – As an example track and field. Liikunta & Tiede 53 (6), 86–92.**

■ The purpose of this study was to examine if it is possible, based on generation theoretical study, to find physical activity generations connecting track and field athletes of different ages and whether the inclusion to various generations can be explained by the concept of generational intelligence. The study was a part of ”Life Course and Generations Project”. It was carried out by The Central Union for the Welfare of the Aged and the Age Institute in 2011–2013. The discussion group consisted of members of Helsingin Kisa-Veikot (men, n=5, women, n=3). The range of age was 19–71 years. The participants belonged to different physical activity generations and that could be seen in their choice of sports in childhood and adolescence and in their interest in spectator sports.

Typical for the members of the generation of traditional exercise (born between 1923 and 1949) were everyday physical activity, manual labor and little exercise-related consuming. In spectator sports their favorites were athletics and cross-country skiing. Among the generation of personalized exercise (born between 1980 and 1988) everyday physical exercise was minimal, but exercise with the help of different sports equipment was popular. In spectator sports their favorites were ice hockey, motor sports and football. For the younger generations, the meaning of exercise-related consuming was more important than for other generations. The major difference between generations was that older generations practiced and watched individual sports more than younger generations while younger generations practiced more team sports.

Although the participants recognized the differences and conflicts between generations, they did not turn those differences into tools of ”a generational war” but their attitudes toward other generations were understanding and even respectful. It was interesting to see how the various persuasions had been evolved as part of various sport cultures and personal experiences. Generational interaction and solidarity is about how people of different ages understand the thinking and action of each other and how readily families, communities and society in general are willing to reconcile the hopes and needs of various generations.

*Key words: physical activity generation, track and field, discussion group, generational interaction*

## JOHDANTO

Sukupolven käsitettä on käytetty lukuisilla tieteenoilla ja moneen tarkoitukseen. Sillä on pyritty selittämään erilaisia yhteiskunnallisia ja historiallisia muutoksia ja ilmiöitä, kuten yhteiskunnan rakenne- ja historiallisia muutoksia (Alestalo 2007; Purhonen 2007), poliittisia ja historiallisia tapahtumia (Torsti 2012; Virtanen 2001), elämäntapaa yleensä (Roos 1987), poliittista valtaa (Ruostetsaari ja Borg 2004) sekä liikuntakulttuurin muutoksia (Zacheus 2008). Sukupolvia koskeva tutkimus voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään: yhtäältä on oltu kiinnostuneita biologisten eli perhesukupolvien välisistä eroista ja suhteista toisaalta mielenkiintoa on herättänyt yhteiskunnallisten sukupolvien tutkimus.

Tässä artikkelissa mielenkiinnon kohteena olivat ennen muuta yhteiskunnalliset sukupolvet ja niiden merkitys urheilun ja liikunnan saralla. Yhteiskunnallisella sukupolvella ymmärretään tietynä ajanjaksona syntyneitä ihmisiä, joita usein yhdistää jokin tärkeä yhteinen kokemus esimerkiksi sota. Erityisen merkittäviä ovat nuoruuden kokemukset. Niillä on niin suuri merkitys, että tuolloin omaksuttu maailmankuva pyrkii kestävämpään, vaikka myöhemmät kokemuksemme kyseenalaistaisivat sen (Mannheim 1952). Yhteiskunnalliset sukupolvet ovat usein identifioidut johonkin yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen tai poliittiseen tapahtumaan tai käännekohtaan, jolloin tuon sukupolven jäsenet tuntevat muita voimakkaammin yhteyttä toisiinsa ja toisaalta erottautuvat muista sukupolvista. Liikuntasukupolvet ovat yhteiskunnallisia sukupolvia. Niitä on Zacheuksen (2008) esittämän luokittelun mukaan viisi.

**Perinteisen liikunnan sukupolvi** (1920–1950 syntyneet) on harrastanut elämänsä aikana lähinnä arkiliikuntaa sekä liikuntaa, joka ei vaadi rakennettuja ja maksullisia liikuntapaikkoja. Penkkiurheilussa tämä sukupolvi on seurannut perinteisiä yksilölajeja, yleisurheilua ja hiihtoa. Liikuntaan liittyvä kuluttaminen on ollut vähäistä. Samoin liikuntavaatteilla ja -varusteilla ei ole ollut juurikaan merkitystä. Sukupolven avainkokemuksia ovat arkiliikunnan keskeisyys erityisesti nuoruudessa, luonnonmukaisen perusliikunnan harrastaminen myöhemmin elämässä ja penkkiurheilussa koettu menestys perinteisissä yksilölajeissa (hiihto ja yleisurheilu).

**Kuntoliikunnan läpimurron sukupolven** (1950–1960 syntyneet) elämässä fyysiset arkitoiminnot ovat vähentyneet ja keventyneet, mutta vastapainoksi kuntoliikunnan harrastaminen ja liikunnan massatapahtumiin osallistuminen ovat yleistyneet. Esimerkiksi juoksu- ja lenkkeily on tämän sukupolven keskuudessa aivan eri tasolla kuin edellisellä sukupolvella. Urheilun seuraamisessa jääkiekko nostaa suosiotaan yleisurheilun ja hiihdon ohella. Liikunnan kaupallisuus on vielä vähäistä. Tämän sukupolven avainkokemuksia ovat kuntoliikunnan yleistymisen ja massatapahtumiin osallistuminen.

**Liikuntakulttuurin murroksen sukupolvi** (1960–1970 syntyneet), on kokenut murroksen omakohtaisen liikunnan, liikunnan seuratoiminnan, urheilun seuraamisen ja liikuntaan liittyvän kulutuksen osalta. Arkiliikunta on vähentynyt verrattuna aikaisempiin sukupolviin, kun taas joukkuelajit ja liikunnan harrastaminen rakennetuissa liikuntapaikoissa ovat lisääntyneet. Penkkiurheilussa perinteisten urheilulajien ja jääkiekon lisäksi erityisesti moottoriurheilu on lisännyt kannatustaan. Kuluttaminen liikuntakulttuurissa sekä liikuntavaatteiden- ja -välineiden merkitys on noussut. Avainkokemuksia ovat lukuisien uusien lajien tuleminen mukaan liikuntaan ja liikuntapaikkojen sekä harrastusmahdollisuuksien lisääntyminen.

**Teknistyneen liikuntakulttuurin sukupolven** (1970–1980 syntyneet) liikuntaharrastukselle on tyypillistä, että sitä harrastetaan rakennetuissa liikuntapaikoissa erilaisten liikuntavälineiden avulla.

Etenkin liikunnan seuraamisessa perinteisten lajien (hiihto ja yleisurheilu) tilalla ovat tulleet jääkiekko ja moottoriurheilu. Kuluttaminen sekä liikuntavaatteiden ja -välineiden merkitys on noussut entisestään.

**Eriytyneen liikuntakulttuurin sukupolven** (1980-luvulla syntyneet) elämässä liikunta on monipuolistunut voimakkaasti. Lajien, liikuntaseurojen, penkkiurheilun, liikuntavälineiden ja -varusteiden määrä on moninkertaistunut. Kilpaurheilu on eriytynyt muusta liikunnasta. Tämänkin sukupolven urheilun seuraamisessa joukkue- ja moottoriurheilulajit ovat syrjäyttäneet perinteiset yksilölajit. Sukupolven avainkokemuksia ovat liikuntalajien, liikuntapaikkojen, penkkiurheilulajien ja liikuntatuotteiden valtava lisääntyminen.

Ihmisten kiinnittymistä tiettyyn yhteiskunnalliseen sukupolveen ja toisaalta toisten sukupolvien ymmärtämistä voidaan selittää *sukupolvitajuun* (generational intelligence) avulla (Biggs ja Lowenstein 2011). Sukupolvitajuun liittyy yhteiskunnallinen näkökulma, jonka tarkoituksena on ylläpitää eri-ikäisten ihmisten välistä keskusteluyhteyttä ja saada aikaan kaikkien kannalta suotuisia ratkaisuja sukupolvien välisissä konflikteissa. Biggsin ja Lowensteinin (2011) mukaan sukupolvitaju kehittyy vaiheittain. Lähtökohdista on tietoisuus omasta iästään ja sukupolvestaan sekä siitä, miten ne vaikuttavat valintoihimme ja elämäämme kaiken kaikkiaan. Toinen vaihe on toisenikäisten ihmisten ymmärtäminen ja siihen liittyvien niiden uskomusten ja olettamusten tiedostaminen, joita huomaamatta liitämme toisenikäisiin ihmisiin. Kolmannessa vaiheessa asetamme mielestämme toisenikäisten asemaan ja toimimme tietoisina iän ja sukupolvien vaikutuksista elämäämme.

Yksilön suhtautuminen ja asettuminen liikunnan muodostamaan sosiaaliseen maailmaan vaihtelee elämänsä aikana. Tätä yhteyttä nimitetään liikuntasuhteeksi (Koski 2004). Pelkistettynä liikuntasuhde tarkoittaa sitä, että jokaisella ihmisellä on jonkinlainen suhde liikuntaan. Se on olemassa riippumatta siitä, onko ihminen kiinnostunut liikunnasta vai inhoaa hän sitä (Zacheus 2008). Osa ihmisistä ei halua olla missään tekemisissä esimerkiksi seuratoiminnan kanssa, ei seuraa mitään urheilulajia, eikä juuri käytä rahaa liikuntaan. Toiset taas ovat liikuntafanaatikkoja. He liikkuvat paljon ja kovaa, ovat mukana seuratoiminnassa, seuraavat tarkasti eri urheilulajeja ja kuluttavat runsaasti rahaa liikuntaan. Suurimmalla osalla ihmisistä on kuitenkin liikuntasuhde, joka kuuluu näiden ääripäiden välimaastoon.

Tämän tutkimuksen yhtenä tarkoituksena oli tutkia, voidaanko sukupolvi- ja sukupolvi-erityyden tarkasteluun perustuen löytää eri-ikäisiä yleisurheilijoita yhdistäviä liikuntasukupolvi-erityyden kokemuksia ja voidaanko eri sukupolviin kuulumista selittää sukupolvitajun käsitteen avulla. Toisena tutkimustehtävänä selvitettiin sukupolvien ja liikuntasuhteen välistä yhteyttä. Eri sukupolviin kuuluvien keskustelijoiden liikuntasuhdetta tarkasteltiin paitsi omakohtaisen liikunnan, niin myös urheilijaesikuvien ja kiinnostavien urheilutapahtumien avulla.

Tutkimus oli osa ”Elämäntapaa ja ikäpolvet -tutkimus- ja kehittämishanketta” (Saarenheimo ym. 2014). Se toteutettiin Vanhustyön keskusliiton ja Ikäinstituutin yhteistyönä vuosina 2011–2013. Tässä raportissa esitetyt tulokset perustuvat edellä mainitun hankkeen yhteydessä kerättyihin ryhmäkeskusteluaineistoihin.

## TUTKIMUSAINESTO JA -MENETELMÄT

Elämäntapaa ja ikäpolvet -hankkeessa yleisurheilijoiden keskusteluryhmä koottiin Helsingin Kisa-Veikkojen (HKV) eri-ikäisistä miehistä ja naisista. HKV:n aikuisurheilu- ja veteraanuurheilujaoston vetäjä etsi sopivat eri-ikäiset ja eri sukupuolta olevat urheilun harrastajat ja

vapaaehtoistoimijat. Toiveena oli saada mukaan eri lajiryhmien edustajia. Suurin osa heistä oli mukana HKV:n aikuisliikunnan parissa eli olivat niin sanottuja veteraaniurheilijoita. He olivat kilpailijoita, valmentajia ja toimitsijoita. Nuorimmat keskustelijoista kilpailivat vielä yleisessä tai nuorten sarjassa.

Keskustelijoita oli yhteensä kahdeksan, joista kolme oli naisia. Nuorin oli 19-vuotias. Muiden ryhmään kuuluvien iät olivat keskustelujen ajankohtana 27, 36, 44, 50, 63, 65 ja 71 vuotta. Ryhmässä olivat siis aika hyvin edustettuina kaikenikäiset, tosin vanhimmissa ikäryhmistä puuttuivat naiset. Keskustelijat oli jaettu kahteen ryhmään. Keskustelun vetäjä oli tutkimusajankohtana 52-vuotias. Keskustelujen lisäksi ryhmältä kerättiin vastauksia muutamiin kysymyksiin koskien yleisurheilutoimintaa ja -esikuvia sekä yleisemmin sukupolvien välistä kohtaamista, vuorovaikutusta ja talkootyötä. Keskustelijat on tekstissä esitetty nimikirjaimin, joiden perässä on ikä ja sukupuoli eli esimerkiksi KP 71 M tarkoittaa 71-vuotiaasta miestä, jonka nimikirjaimet ovat KP.

Keskusteluryhmän jäsenistä suurin osa oli harrastanut joko pikamatkoja ja/tai hyppylajeja. Yksi oli keskipitkien ja pitkien matkojen juoksija ja yhden voisi luokitella ottelijaksi. Toki monet olivat kokeilleet eri yleisurheilulajeja. Heittolajien edustajaa ryhmässä ei ollut. Kun yleisurheilu jakautuu kolmeen tai neljään eri lajiryhmään eli pika- ja kestävyysjuoksijoihin, hyppääjiin ja heittäjiin, niin tässä ryhmässä painopiste oli selvästi pikajuoksijoissa ja hyppääjissä.

Ryhmäkeskusteluja oli kolme kullekin osanottajalle. Yksi keskustelu kesti noin kaksi tuntia. Kaikki eivät päässeet jokaiseen kolmeen keskusteluun, mutta yhtä lukuun ottamatta jokainen oli mukana vähintään kahdessa keskustelussa. Vetäjä esitti yleensä jonkun teeman, johon jokainen keskustelija sai antaa kontribuutionsa vuorollaan. Aiheita olivat mm. keskustelijoiden urheilu-urat, suosikkiurheilijat, mieleen jääneet urheilutapahtumat, eri ikäryhmien välinen yhteistoiminta, yleisurheilun merkitys eri vuosikymmenillä ja toiminta urheiluseuroissa. Osallistujat saivat ja heitä oli kehoitettu kommentoimaan muiden keskustelijoiden vastauksia. Tutkijan roolina oli toimia teemojen esittelijänä ja puhunnan kirjaajana. Puhetta ei tarvinnut paljon ohjeistaa eikä ohjata, sillä kaikki osallistujat olivat varsin kyvykkäitä kertomaan itsestään ja asioistaan. Muutaman keran keskustelu tosin lähti menemään teeman ulkopuolelle, joskin sen rajan määrittäminen tällaisessa vapaassa keskustelussa oli vaikeaa.

## TULOKSET

### Yleisurheilijoiden liikuntasukupolvet

Eri liikuntasukupolviin sijoittaminen perustui kronologiseen ikään, lapsuus tai nuoruusiän suosikkilajeihin, urheilu-uraan ja penkkiurheiluharrastukseen. Keskusteluun osallistujilta kysyttiin heidän suosikkiurheilulajejaan lajivalinnan hetkellä, koska se kertoi siitä, mitkä lajit olivat tuona ajankohtana suosittuja oman lajin eli yleisurheilun lisäksi.

Kaksi vanhinta henkilöä (syntyneet 1942 ja 1948) kuuluivat **perinteisen liikunnan sukupolven**. Heidän suosikkilajejaan olivat yksilölajit, eri yleisurheilulajien lisäksi hiihto ja suunnistus (Taulukko 1). Kolmaskin henkilö (syntynyt 1950) oli vielä vanhimman liikuntasukupolven rajoilla. Hänenkin suosikkilajejaan olivat yleisurheilun yksilölajit: pituus, 3-loikka ja 200 metrin juoksu. Pesäpallokin voidaan pitää ainakin osittain yksilölajina, koska siinä yksilösuoritusten merkitys on aivan ratkaiseva, joten jalkapallo oli ainoa ”täysverinen” joukkuelaji vanhimman sukupolven keskuudessa.

Urheilu-urat vanhimman sukupolven keskuudessa olivat yllättävän samanlaisia, ainakin lapsuus- ja nuoruusiässä. Urheilu aloitettiin kaveripiirissä tai koulun alaluokilla ja urheilulajit olivat yleensä joko hiihtoa tai yleisurheilua. Yhdellä henkilöllä (PT 65 M) suosikkilaji oli pesäpallo, josta myöhemmin tuli hänen ykköslajinsa. Kaksi tämän sukupolven edustajista liittyi urheiluseuraan 12-vuotiaana. Varhaisnuoruusiässä kilpaurheilua harrastettiin urheiluseurassa tai koulussa. Kilpaurheilu-ura päättyi toisen henkilön (PT 65 M) kohdalla 25-vuotiaana ja toisen (PK 63 M) osalta jo 22-vuotiaana. Kolmas (KP 75 M) vanhimman liikuntasukupolven edustajista harrasti kilpaurheilua työpaikan puitteissa osallistuen jopa kansainvälisiin kilpailuihin. Hänen urheilu-uransa päättyi vasta 56-vuotiaana. Veteraani- ja ikämiessarjoihin perinteisen liikunnan sukupolven edustajat siirtyivät 35–55-vuotiaana, jolloin lajeina olivat eri yleisurheilulajit. Kilpailuihin osallistuttiin SM-, EM- ja MM-tasolla. Ainakin yksi keskustelijoista oli veteraaniurheilussa myös toimitsija- ja johtotehtävissä. Nuoruudessa tämän sukupolven edustajat harrastivat penkkiurheilua lähinnä radion ja lehtien kautta.

Kuntoliikunnan läpimurron sukupolven (1950–1960 syntyneet) edustajien lapsuus ja nuoruus sijoittuvat 1960–70-luvuille. Tämän sukupolven suosikkilajeja eivät olleet enää perinteiset yksilölajit, vaan tilalle olivat tulleet palloilulajit kuten jalka-, lento- ja pesäpallo sekä uutena tulokkaana tennis, joka yleistyi Suomessa juuri 1970-luvulla. Tennis oli myös meidän aineistossamme olevan kyseisen sukupolven edustajan (JT 50 M) yksi suosikkilaji (Taulukko 1). Tämän mieshenkilön ehdoton ykköslaji oli kuitenkin jalkapallo. Yleisurheilu

**TAULUKKO 1. Keskusteluryhmään kuuluneiden yleisurheilijoiden suosikkilajit lajivalinnan ajankohtana.**

Koodi	1. tärkein laji	2. tärkein laji	3. tärkein laji
AH 19N	Taitoluistelu	Ratsastus	Yleisurheilu (lenkkeily)
AN 27M	Yleisurheilu/juoksu	Yleisurheilu/heitot	Hiihto
VD 36N	Yleisurheilu/juoksu	Hiihto	Sulkapallo
JE 44N	Yleisurheilu	Pesäpallo	Lentopallo
JT 50M	Jalkapallo	Tennis	Yleisurheilu
PK 63M	Pituus	3-loikka	200m
PT 65M	Pesäpallo	Yleisurheilu	Jalkapallo
KP 71M	Yleisurheilu	Hiihto	Suunnistus

oli lajivalikoimassa vasta kolmannella sijalla. Tämä 50-vuotias mies liittyi urheiluseuraan 7-vuotiaana. Silloin lajina oli yleisurheilu, mutta ykköslaji vaihtui 9-vuotiaana jalkapallokseksi, jota hän harrasti kilpailumielessä noin 16-vuotiaaksi ja sitten uudelleen ikämiessarjassa 30 ikävuoden jälkeen. Hän palasi kuitenkin yleisurheilun pariin 45-vuotiaana, jolloin lajina oli 400 m:n juoksu. Veteraanisarjoissa tämä 50-vuotias mies harrastaa kilpaurheilua SM-tasolla ja pelaa jalkapalloa kuntoilumielessä. Hänen kokemuksensa mukaan urheilu on henkireikä ja hyvä vastapaino istumatyölle. Urheilun saralla on erilaiset verkostot kuin työelämässä. Hän tiivistä urheiluharrastuksensa seuraavasti: *”varsinkin 400 m:n juoksussa pitää olla semmonen ylväs asento ja se on erinomainen vastapaino ollu esimerkiksi työlle, koska juoksussa joutuu kontrolloimaan sitä kehollista puolta ja sitten, mutta myös on se henkinen puoli”*.

**Liikuntakulttuurin murroksen sukupolvea** edusti 44-vuotias nainen, jonka suosikkilajeja lajin valintavaiheessa olivat yleisurheilu, pesäpallo ja lentopallo. Joukkuelajit näkyivät hänenkin lajirepertuaarissaan. Hän liittyi urheiluseuraan 7-vuotiaana luokkakaverien houkuttelemana. Yleisurheiluharrastus jatkui 13–14 -vuotiaaksi, jonka jälkeen hän siirtyi pesäpallon pariin. Tämä liikuntakulttuurin murros-sukupolven edustaja siirtyi takaisin yleisurheiluun 17-vuotiaana. Lajeina olivat tuolloin 7-ottelu ja pituushyppy. Hän kuvasi siirtymistä lajista toiseen näin: *”toisen kerran, kun aloitin yleisurheilun, niin tapasin, olin menossa pesäpallotreeneihin ja siellä tapasin niin yhen vanhan seuran valmentajan ja hän sille sanoi, että eiks sua nyt kiinnostais yleisurheilu, että tule tule, että hän alkaa sua valmentaa, niin mä sitten lopein sen pesäpallon, siirryn 17-vuotiaana takas siihen yleisurheiluun”*.

Yleisurheilu kilpaurheiluna loppui 22–23-vuotiaana, jonka jälkeen urheiluharrastus jatkui puulaakipesiksen, lentopallon, pyöräilyn ja keilailun parissa. Veteraaniurheilun tämä vuonna 1968 syntynyt nainen aloitti 36-vuotiaana. Lajit olivat pituushyppy, korkeushyppy ja kuulantähtö.

**Teknistyneen liikuntakulttuurin ja eriytyneen liikuntakulttuurin sukupolvia** edustivat vuonna 1977 syntynyt nainen ja vuonna 1986 syntynyt mies sekä kohderyhmän nuorin (1994 syntynyt nainen). Hän ei oikeastaan ikänsä puolesta kuulunut mihinkään Zacheuksen (2008) esittämistä liikuntasukupolvista. Tässä tarkastelussa hänet on kuitenkin sijoitettu nuorimpaan eli eriytyneen liikuntakulttuurin sukupolveen. Nämä nuorimmat ryhmäläiset tekivät lajivalintansa 1980-luvun lopulla sekä 1990- ja 2000-luvuilla. Juuri kahdeksankymmentäluvulla Suomessa tapahtui suurin muutos liikuntakulttuurissa, kun uusia lajeja tuli maahan ja joukkuepelien harrastus edelleen lisääntyi. Uusissa lajeissa oli tietysti paljon myös yksilölajeja. Keskusteluryhmään kuuluvien yleisurheilijoiden lajivalinnoissa tulivat esille sulkapallo, ratsastus ja taitoluistelu, joista kaksi jälkimmäistä on leimallisesti ollut tyttöjen ja naisten lajeja, mikä tuli esille tässä tutkimuksessa.

Näiden sukupolvien edustajista 36-vuotias nainen (VD 36 N) aloitti yleisurheilu-uransa koulussa 9-vuotiaana ja liittyi silloin myös urheiluseuraan. Hän harrasti yleisurheilua noin viisi vuotta, mutta sitten seuran yleisurheilujaosto lakkautettiin, jolloin urheilu-ura loppui. Urheiluun tuli noin kahdenkymmenen vuoden tauko, kunnes hän tuli mukaan HKV:n veteraanijaostoon 2011. Koulun ja urheiluseuran kannustuksesta urheilu-uralla kertoo tämän naishenkilön kuvaus urheiluseuraan liittymisestä, koulun yleisurheilukisoissa hyvin menneen 800 m:n juoksun jälkeen *”poikien liikunnanopettaja soitti äidille kotiin perään, että pitää laittaa tyttö nyt sille yleisurheiluseuraan ja päädyin sinne ja kannustusta tuli sieltä seurasta ja myös kotoo”*

Tässä tutkimuksessa teknistyneen ja eriytyneen liikuntakulttuurin sukupolvien edustajille (27-vuotias mies ja 19-vuotias nainen) oli tyypillistä lajin monipuolisuus lapsuudessa ja nuoruusiässä. Heistä nainen harrasti ensin taitoluistelua ja ratsastusta 6–11-vuotiaana ja siirtyi yleisurheiluun viidennellä luokalla (11-vuotiaana). Mies puolestaan harrasti lapsuudessaan eri yleisurheilulajeja, hiihtoa ja sählyä.

*”No kyl mä harrastin, no kyl mä itsekseni sählyä pelasin tuntitolkulla iltaisin ja hiihdin ja tolleen, mut siin oli siin yleisurheilus, sitte justse monipuolisuus, tosi paljon heitin kaikenlaista, kiekkoa ja keihästä”*. Hänen ykköslajinsa oli kuitenkin kestävyysjuoksu. Sen harjoittelu alkoi vakavassa mielessä vasta 13-vuotiaana.

Liikuntakulttuurin eriytyminen näkyi nuorimpien sukupolvien lajivalinnoissa. Niistä kuitenkin hiukan yllättäen puuttuivat kokonaan joukkuelajit. Zacheuksen (2008) tutkimus ei koskenut kaikkien nuorimpia ikäluokkia, mutta Itkosen (1996) mukaan eriytyneen liikuntakulttuurin sukupolvessa ainakin osa nuorista tekee liikunta- ja urheiluvalintansa itsenäisesti menemättä mukaan yleisimpiin trendeihin. Nykynuori voi valita joukkuelajien sijasta vaikkapa taitoluistelun, sulkapallon, hiihdon tai ratsastuksen, jos häntä kiinnostavat enemmän yksilölajit kuin joukkuelajit.

## Sukupolvitietoisuus ja sukupolvitaju

Sukupolvitietoisuus auttaa näkemään yhtäläisyyksiä ja eroja eri sukupolvien välillä. Keskustelujen teemat nostivat esiin sukupolvia yhdistäviä ja erottavia tekijöitä. Yksi keskustelun teemoista oli yleisurheilun asema suomalaisessa urheiluelämässä. Ryhmän näkemyksenä piirtyi melko yhtenäinen käsitys siitä, milloin yleisurheilu on ollut parhaimmillaan ja milloin heikoimmillaan. Loistovuosisikymmeneksi nousivat 1950-, 1970- ja osin 1980-luku. Sen sijaan 1960-luku oli heikkoa aikaa, samoin kuin 2000-luku kokonaisuudessaan.

Naisten kohdalla tilanne oli hieman toinen, sillä vasta 1970-luvulla naisyleisurheilu nousi laajemmin esille, eikä naisille tullut samanlaisia notkahdusta kuin miehille 2000-luvulla. Yleisurheilun historiasta oli kuitenkin yhteinen näkemys, eikä sukupuolikysymys nousut kovin paljon esille.

Sukupolvitajun näkökulmasta katsottuna ryhmällä oli melko yhtenäinen käsitys Suomen yleisurheilumenetyksestä. Keskusteluissa ei noussut lainkaan agendalle ”pullamössösukupolven” kaltaiset ajatukset esimerkiksi siitä, mikseivät nykynuoret enää pääse samoihin tuloksiin kuin ”me joskus aiemmin”. Tällaiseen yleisurheilun tapauksessa olisi erittäin hyvää ja objektiivista materiaalia, koska tulokset ovat lahjomattomia. Ne kertovat esimerkiksi, että 1970-luvun ennätykset ovat suurelta osin nykypäivän urheilijoille saavuttamattomia. Keskustelijat siis tiedostivat hyvin nämä eri sukupolvien erot, mutta eivät tehneet niistä ”sukupolvisodan” välineitä, vaan suhtautuminen toisiin sukupolviin oli ymmärtävää ja jopa kunnioittavaa.

Keskustelujen yhtenä ideana oli selvittää sitä, miten eri-ikäiset yleisurheilijat ovat kokeneet maailman ja elämänsä (yleis)urheilijoina ja urheilutoiminnan kautta nähtynä. Kun keskustelijoita yhdistää joku yhteinen toiminta tai harrastus, voidaan ajatella, että syntyy tiettyä yhteistä historian tulkintaa yli sukupolvirajojen. Toisaalta erot ovat tutkimuksellisesti mielenkiintoisia ja ehkä paremmin ymmärrettävissä aidoiksi eroiksi kuin silloin, kun ryhmää ei sido yhteen mikään yhteinen tekeminen. Stereotyyppiset ennakkoluulot eri-ikäisten erilaisuudesta lienevät tällaisissa ryhmässä vähäisempiä kuin työ- tai harrastustoiminnassa yleensä. Elämänsä ja ikäpolvet -hankkeessa tehdyn kyselyn mukaan samanikäiset toimivat pääasiassa toistensa kanssa. Nuorimpien ja vanhimpien sukupolvien kohtaamiset olivat hyvin vähäisiä (Saarenheimo ym. 2014).

Urheileminen on perinteisesti ollut ”vakavaa harrastamista”, mutta siihen liittyvää talkoo- ja järjestötyötä voi pitää pyyteettömän vapaaehtoistoiminnan muotona, jonka kautta edistetään tietyn väestöryhmän asiaa ja etuja. Tässä yleisurheilijoiden ryhmässä olivat vahvana vapaaehtoistoiminnan puoli, sillä lähes kaikki toimivat vapaaehtoisina valmentajina, ohjaajina ja toimitsijoina aikuisliikunnan ja veteraaniurheilun parissa. Ryhmässä oli siis ”sukupolvitietoisuutta” oman toiminnan vaikutuksista ja merkityksestä. Urheilijan ideaalikuva on edelleenkin nuori aikuinen, jota veteraaniurheilu tai nykyään aikuisurheilu omalla tavallaan yrittää haastaa tai ainakin täydentää. Ikätie-

toisuutta – siis ikääntymiseen liittyviä kokemuksia ja tietoa ikään-  
tymisen vaikutuksista yleensä – oli yleisurheilijoilla harrastamisen,  
tulosten seuraamisen ja erilaisten kokemusten kautta runsaasti.

## Sukupolvet ja liikuntasuhde

Osanottajien suhdetta liikuntaan selvitettiin urheilijaesikuvien ja kiinnostavien urheilutapahtumien kautta. Heitä pyydettiin kerto-  
maan oma esikuvansa yleisurheilijana. Kestävyyssjuoksun asema näyttää edelleen olevan vahva suomalaisessa yleisurheilukulttuurissa, vaikka menestyksen vuosista on kulunut yli 30 vuotta (Taulukko 2). Viime vuosikymmenten ainut menestyslaji eli keihäänheitto ei hyvistä saavutuksistaan huolimatta pysty kilpailemaan historian saatossa aiemmin tulleille menestyksille. Ainoastaan Tero Pitkämäki ja Tapio Rautavaara (varalla) pääsivät keihäänheitinjä listoille. Lajitausta ei tässä tapauksessa vaikuttanut mitenkään – tai oikeastaan ”väärään” suuntaan – sillä ainut keihäänheitäjän parhaaksi valinnut oli ryhmän ainoa kestävyysjuoksija. Vastaajien ikä ei vaikuttanut juuri lainkaan kysyttäessä parasta suomalaista yleisurheilijaa. Tämä johtuu siitä, että kaksi kestävyysjuoksijanimettä oli ylitse muiden eli Paavo Nurmi ja Lasse Viren. Pikajuoksijoita tai hyppääjiä ei tietysti hyvällä tahdollakaan voi nostaa Nurmen ja Virenin tai keihäänheitäjien rinnalle, sikäli yhteisesti jaetut näkemykset olivat ymmärrettäviä eikä ”kotiin-päin vetoa” lajien suhteen ilmennyt.

Vanhin keskustelijoista toi esille parhaan urheilijan lisäksi vaikuttavimman urheilusuorituksen pohtimalla sitä vaikutusta, jonka Pekka Vasalan kultamitalijuoksu hänelle oli antanut ”Täytyy sanoa että Pekka Vasala ei kyllä minusta henkilönä mikään erikoinen ole, mutta mä en ole nähnyt, mutta muistan vaan että minusta se oli, se voitti sen 1500, niin se oli jotenki vielä vaikuttavampi voitto kun ykskään niistä Virenin voitoista sillon -72, mut se on nyt vaan yks tapaus hänelle ja en viittä häntä laskee, saati että mikä ois ollut semmonen, joka todella jäi mieleen, niin minusta se oli se 1500, vaikka en mä enää muista miten se meni, mutta kuitenkin. (KP 71 M)”

Maailman parasta yleisurheilijaa arvioitaessa tilanne oli toinen, sillä keskustelijoiden mielestä paras yleisurheilija oli yhtä lukuun ottamatta pikajuoksija tai hyppääjä (Taulukko 2). Vaikka Carl Lewis ja Usain Bolt ovat saavutustensa ansiosta varmasti päteviä parhaiksi urheilijoiksi, niin kauas heistä eivät voi jäädä esimerkiksi Paavo Nurmi tai jotkut muut kestävyysjuoksijat. Valinta aiheuttikin mielenkiintoisen keskustelun valinnan kriteereistä.

Ikä vaikutti tässä arvioinnissa jo jonkin verran, koska alle kolmekymppiset valitsivat Boltin, kun taas vanhemmat kallistuivat Lewisin kannalle. Vanhimmat muistivat vielä Bob Beamoninkin huiman hypyn vuoden 1968 Meksikon kisoista, mikä varmasti on nuoremmilta jäänyt näkemättä ja kokematta. Porukan pituushyppääjä perusteli

valintaansa myös vahvasti oman kokemuksen pohjalta. ”Ja se oli vielä aika varmasti arvattukin, et se Bob Beamon on mulle, se oli mulle aina-  
kin semmonen säväytys, sillon mä olin sillon urheilukomppaniassa Santahaminassa, katottiin siellä alakerran televisiosta sitä ja siihen aikaan oli maailmanennätys sillon 8,35 ja ku se rävytti sen 8,90 siihen, niin se tuntu... (PK 63 M)”

Marlene Otteyn ja Jan Zelezny valintaan, samoin kuin Beamoniin, liittyi myös kyseisten henkilöiden omaan lajitaustaan ja sitä kautta syntyneeseen esikuvasuhteeseen. Otteyn valitsemiseen vaikutti myös se, että hän on kilpaillut menestyksellä yleisurheilijalle varsin korkeassa iässä. ”Mä laitoin siihen Otteyn ihan sen takia, että hän juoksi vielä nyt näissäkin kisoissa (tarkoittaen oletettavasti vuoden 2012 olympialaisia) siellä viestipuolella ja ilmeisen ihan hyvää aikaa (VD 36 N)”

Amerikkalainen nykypikajuoksija Allison Felix pääsi mukaan valitsijansa mukaan osin esteettisistä, mutta myös muista kyseisen henkilön historiaan liittyvistä syistä: ”Siit Felixist mä haluan sanoa sen et jotkut yleisurheilijat tekee vaan suuremman vaikutuksen kun toiset ja se riippuu tietysti siitä et mitä itse harrastaa, mutta myös se konteksti ylipäätään, että kun, no Wariner oli mun yks semmonen idoli, nyt hänkin on vähän väistynyt ja tää Felix, Felixissä mun mielest yhdistyy niin moni semmonen yleisurheilussa, yleisurheiluatribuutti, siis joku semmonen asia mikä nyt vaan johtaa siihen, et se on mun mielest vaikuttavin urheilija mulle, tällä hetkellä, vaikka Lewis tietysti on legendaarinen ja Usain Bolt on aika ylivoimainen täs suhteet ylivoimainen, mut eivät tee semmosta vaikutusta kyllä, sellasta kunnioitusta kuin Allison Felixin työ juoksijana. (JT 50 M)”

Urheilijaesikuvista puhutaan paljon urheilupiireissä. Ihailu ja samaistuminen ovat pojilla suurinta noin kymmenvuotiaana, tytöillä vähän myöhemmin. Pojat pitävät jatkossakin huippu-urheilijoita ihanteinaan, kun taas tyttöjen kiinnostus urheilijoihin vähenee iän myötä (Näre 1992). Aikuisten ”fanittamiskulttuuri” on lisääntynyt 2000-luvulla sosiaalisen median ja lisääntyneen kansainvälisen TV-tarjonnan myötä (Heinonen 2004). Huippu-urheilua ja -urheilijoita, mutta myös faneja, tavataan yhä enemmän erilaisissa medioissa. Suomeenkin on syntynyt mm. Englannin liigajoukkueiden fanikerhoja. Ryhmäkeskustelussa näkyi se, että fanittamisesta puhuttiin aika vapaasti – katsojakokemus (Vasala), doping (Bolt), kauneus (Felix) ja ikä (Ottey) nousivat keskusteluun varsinaisten urheilusuoritusten rinnalle ryhmän perustellessa omaa esikuvaurheilijaa. Sukupolvie-ro näkyi siinä, että maailman paras pikajuoksija ja yleisurheilija oli nuorempien mielestä Usain Bolt, kun se vähän vanhemmilla oli Carl Lewis. Muuten erot sukupolvien välillä olivat pieniä tai ne selittyivät oman lajitaustan ja kokemuksen kautta. Mieltymystä selittivät paremmin urheilijan saavutukset kuin vastaajan ikä.

Urheilumaailmassa ja mediassa nousevat tähtien lisäksi otsikoihin eri lajien suur tapahtumat – olympialaiset, MM- ja EM-kisat. Keskus-

## TAULUKKO 2. Keskusteluryhmäläisten mielestä paras yleisurheilija kautta aikojen Suomessa ja maailmassa.

Koodi	Paras yleisurheilija (Suomi)	Paras yleisurheilija (maailma)
AH 19N	Lasse Viren	Usain Bolt
AN 27M	Tero Pitkämäki	Usain Bolt
VD 36N	Paavo Nurmi	Carl Lewis/Marlene Ottey
JE 44N	Lasse Viren	Carl Lewis
JT 50M	Paavo Nurmi	Allison Felix
PK 63M	Paavo Nurmi	Bob Beamon
PT 65M	Lasse Viren	Carl Lewis
KP 71M	Lasse Viren/Tapio Rautavaara	Jan Zelezny

teluryhmämme jäsenet olivat olleet tapahtumissa sekä aktiivurheilijoita että katsojia. Osa oli toiminut järjestely- ja toimitsijatehtävissä. Heidän kiinnostumisensa yleisurheilukisoihin oli varsin monipuolinen, joten ei ollut ihme, että keskustelu hienoimmista yleisurheilutapahtumista oli varsin vilkasta.

Suomi–Ruotsi-maaottelu on tietysti klassikko yleisurheilupiireissä, mutta hiukan yllättäen se oli tehnyt suurimman vaikutuksen nuorimpiin ryhmäläisiin, vaikka väitetään, että tapahtuma ei ole enää läheläkään samanlainen kansanjuhla kuin se on ollut aiempina vuosikymmeninä (taulukko 3). Selityksenä voisi olla se, että nuorimmat eivät ole kokeneet muita kilpailevia tapahtumia yhtä konkreettisesti. Helsingin vuoden 1952 olympialaisia kukaan ryhmästä ei ollut seurannut paikan päällä ja sen hienoimmaksi valinnut ei ollut vielä syntynyt kukaan kisojen aikaan. ”Helsingin henki” elää kuitenkin voimakkaana ilman omaa kokemustakin. Sen sijaan muut, jotka valitsivat jonkun Helsingissä järjestetyistä arvokisoista ankkuroivat valintansa vahvasti omaan kokemukseensa katsojana tai toimitsijana. Tällainen tarina vuoden 2005 MM-kisoista tuli tutuksi. ”Mulla taas noi Helsingin MM-kisat 2005 herätti minut siihen kovaan rankkasateeseen kun olin siellä toimitsijana lanamiehenä siellä lanasin vettä pika-aitojen välistä, että se on kyllä jäänyt ikimuistosesti mieleen, ja sitte maailmanlaajusteesti päädyin viel lehtikuvaan, kun se oli maailmanlaajusteesti levitettiin se kuva sitte meikäläinenkin siinä, työkaveri eiku, joo töissä mä olin vielä sillon, sano et PT sä oot maailmanlaajusteessa levitykses (PT 65 M)”.

Voidaan ajatella, että vahvat kokemukset syntyvät silloin, kun itse vielä urheilee ja voi samaistua toisiin samanikäisiin lajin harrastajiin. Näin osittain olikin. Kotimaisista kisoista Suomi–Ruotsi-ottelut sopivat tähän ajatukseen, koska niitä on ollut kaikkien nuoruudessa ja varhaisaikuisuudessa. Toiseksi nuorin ryhmäläisistä oli mukana kilpailijana vuoden 2013 Ruotsi-ottelussa. Häntä reilusti vanhempi ryhmän jäsen taas muisteli oman aktiiviaikansa eli vuoden 1971 EM-kisoja Helsingissä. Hän itse oli niissä katsojana, mutta monet hänen ystävistään ja kilpatovereistaan olivat osanottajina.

Kansainvälisissä kisoissa yhteys omaan ikään oli selvä viiden vastaajan osalla – heidän suosikkinsa löytyivät lapsuus- ja nuoruusvuosilta. Iän merkitys oli sen sijaan vähäinen niillä, jotka valitsivat suosikkikseen vuoden 2012 Lontoon olympialaiset, jotka ajankohtaisuudellaan, mutta varmasti myös ainutlaatuisella tunnelmallaan olivat saaneet katselijat pitämään kisoja kaikkien aikojen parhaina. Lieneekö iän antamaa perspektiiviä mukana siinä, että kaksi vanhinta ryhmän jäsentä valitsi sekä yleisurheilija- että tapahtumasuosikkinsa niin, että heidän nuoruuden kokemuksensa eivät vaikuttaneet valintoihin? Tai ehkä onkin niin, kuten Roos (2005) uumoilee, että sukupolvikokemuksen ”herkkyyskauden” ei tarvitse olla nuoruudessa. Eläkeikään antaa muutenkin ikään kuin uuden mahdollisuuden tehdä suuria elämänvalintoja, joten mikseivät sitten myös tärkeät kokemukset kuuluisi vaihdettavien tai päivitettävien tapausten joukkoon.

Kokonaisuutena voi sanoa, että hienoimpien yleisurheilutapahtumien kautta sukupolvitajun käsite ja ikäpolvien väliset suhteet näkyvät kahdenlaisina. Suomessa järjestetyt kisat nostivat esiin eri-ikäisten ja eri sukupolvia edustavien yleisurheilijoiden sukupolvikokemusten erilaisuuden hyvin esille. Jokaisella oli vahva kokemuksellinen suhde hienoimpaan kisaan ja se myös erosi toisen ikäisten kokemuksista. Vain kahdella osallistujista sama päti kansainvälisten kisojen kohdalla. Eri ikäpolvet löysivät yhteisymmärrystä huomattavan paljon näissä arvioinneissa, vaikka perustelut valinnoille saattoivat jonkin verran vaihdella.

## POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Liikunta- ja urheilulajien harrastaminen on voimakkaasti sukupolvisidonnaista. Eri-ikäiset harrastavat eri lajeja, mutta myös mediasta seurattut urheilulajit ovat sukupolvisidonnaista. Yleisurheilua nykyään harrastavista eri-ikäisistä henkilöistä koostunut keskusteluryhmä oli harrastanut nuoruudessaan monia urheilulajeja. Vanhimmilla ryhmäläisillä korostuivat perinteiset yksilölajit, kun taas keski-ikäisten nuoruudessa joukkuepelit ja jotkut uudet lajit (esim. tennis) nousivat esille. Vaikka tämän tutkimuksen kohdejoukko oli pieni ja jossain määrin valikoitunut, niin yllättävän hyvin eri sukupolviin kuuluvat yleisurheilijat näyttäisivät edustavan omia liikuntasukupolviaan. Tämän suppean otoksen tulokset ovat yhdensuuntaisia laajemman liikuntasukupolvitutkimuksen kanssa (Zacheus 2008). Olisi kuitenkin tärkeää selvittää liikuntasukupolvien eroja jonkin verran suuremmilla otoksilla ja muiden urheilulajien harrastajilla.

Eri-ikäiset yleisurheilijat edustavat siis varsin selvästi eri liikuntasukupolvia, mitä tulee yleisurheilun kulttuuriseen merkitykseen. Oma ikäpolvikokemus vaikuttaa urheilijaesikuviin, urheilutapahtumiin ja etenkin lajivalintoihin. Ne kertovat liikuntakulttuurin sukupolvitariinaa. Liikunta- ja urheilukulttuurin muutokset, joista ryhmäläiset kertoivat, ovat hyvin samansuuntaisia kuin ne, joita isoilla aineistoilla ja historiallisilla dokumenteilla on saatu esille (Zacheus 2008, Kokkonen 2013).

Mielenkiintoista oli kuitenkin havaita, miten nämä mieltymykset olivat syntyneet osana lajikulttuureja ja monenlaisia yhtä aikaa henkilökohtaisia kokemuksia ja samalla kullekin ajalle tyypillistä kulttuurista ilmapiiriä kuvaavina tulkintoina. Esikuvat ja tärkeimmät tapahtumat eivät sijoittuneet pelkästään nuoruuden ”herkkyyskausiin”. Jos urheilija tai tapahtuma oli tarpeeksi hyvä tai siihen syntyi kokemuksellinen side myöhemmin, niin se syrjäytti lapsuuden tai nuoruuden vahvan kokemuksen. Sukupolvet eivät kuitenkaan olleet täydellisesti erillään toisistaan, vaan eri-ikäisten välillä oli myös yhtäläisyyksiä. Niitä selittänee yhteinen harrastus, mielenkiinnon kohde ja lajirakkaus. Yleisurheiluväki haluaa ajaa yleisurheilun parasta,

### TAULUKKO 3. Keskusteluryhmäläisten mielestä hienoin yleisurheilutapahtuma kautta aikojen Suomessa ja maailmassa.

Koodi	Hienoin yu-tapahtuma (Suomi)	Hienoin yu-tapahtuma (maailma)
AH 19N	Suomi-Ruotsi	Lontoon olympialaiset 2012
AN 27M	Suomi-Ruotsi	Olympialaisten yleisurheilukilpailut
VD 36N	Helsingin olympialaiset 1952	Los Angelesin olympialaiset 1984
JE 44N	Helsingin MM-kisat 2005	Atlantan olympialaiset 1996
JT 50M	Suomi-Ruotsi	Lontoon olympialaiset 2012
PK 63M	Helsingin EM-kisat 1971	Munchenin olympialaiset 1972
PT 65M	Helsingin MM-kisat 2005	Pekingin olympialaiset 2008
KP 71M	Helsingin EM-kisat 1994	Lontoon olympialaiset 2012

vaikka nykyaika ei olekaan enää mitään yleisurheilun kultakautta. Kyse voi olla myös yleisemmästä sukupolvitietoisuuden noususta ikääntyvässä yhteiskunnassamme.

Yhteiskunnallinen sukupolvi ei tarkoita sitä, että koko sukupolvi olisi mukana etujoukoissa maailman muuttajina tai uusien asioiden airuina. On kuitenkin syytä uskoa, että suurten ikäluokkien urheilijat ovat jollakin tavoin imeneet osan tuon ikäpolven poliittisuudesta, vaikka he eivät aktiiviaikanaan ehkä olleetkaan näkyvästi barrikadeilla. Tosin on myös syytä muistaa, että 1960- ja 1970-luvuilla urheilupoliitiikka oli varsin kiivasta ja näkyvä osa urheilukulttuuria. Työväen urheiluliitto ja Suomen valtakunnan urheiluliitto väansivät kättä niin valtakunnan tasolla kuin paikallisellakin tasolla. Mielenkiintoista olisi pohtia sukupolvikokemusta rinnakkain sukupolvitajun käsitteen kanssa. Kariston (2005) toimittamaan kirjaan on koottu suurten ikäluokkien elämänvaiheita mukaillen tärkeiden tapahtumien taulukko, johon toki urheilutapahtumatkin on otettu mukaan. Sieltä löytyvät Helsingin olympialaiset (1952), Lahden MM-hiihdot (1958), Suomen ensimmäinen jäähalli (1965), Lasse Virénin ja Pekka Vasalan kultamitalijuoksut (1972), Virénin toinen tuplavoitto (1976), Björn Borgin viides Wimbledonin mestaruus ja Juha Miedon sadasosan häviö olympialaisissa (1980). Pitäisikö suurten ikäluokkien sukupolvikokemuksiin, joiksi tutkimuksissa mainitaan mm. 1960-luvun poliittisen ja nuorisoliikkeet tapahtumat ”Vanhan valtauksessa” erilaisten liikkeiden syntyyn tai nuorisofestivaaleista Ruisrockiin, lisätä vaikkapa Mexican Cityn tai Münchenin olympialaiset niiden poliittisten ulottuvuuksien takia.

Entä mitä kertoo se, että keskusteluryhmämme vanhimmat jäsenet kokivatkin Pekingin 2008 ja Lontoon 2012 olympialaiset sykähdyttävimpinä tapahtumina, vaikka vaihtoehtona olivat nuo nuoruuden varmasti vahvat kokemukset. Onko siis niin, että voimakkaita sukupolvikokemuksia voi saada iäkkäänäkin tai että kyse on kyvystä samaistua toisen ikäisten kokemusmaailmaan ja ymmärtää, miten hienoa nykyaika ja sen toisenlainen urheilukulttuuri voi olla.

#### LÄHTEET

- Alestalo, M.** 2007. Rakennemuutokset ja sukupolvet. Yhteiskuntapolitiikka 72(2), 146–157.
- Biggs, S. & Lowenstein, A.** 2011. Generational Intelligence. A Critical Approach to Age Relations. London: Routledge.
- Heinonen, H.** 2004. Urheilun yleisöt ja fanit elämysyhteiskunnassa: käsitteellisiä pelivälineitä. Liikunta & Tiede 41 (6), 96–100.
- Itkonen, H.** 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Helsinki: Gaudeamus.
- Karisto, A. (toim.)** 2005. Suuret ikäluokat. Tampere: Vastapaino.
- Kokkonen, J.** 2013. Liikuntaa hyvinvointivaltiossa. Suomalaisen liikuntakulttuurin lähihistoria. Suomen Urheilumuseosäätiön tutkimuksia n:o 2.
- Koski, P.** 2004. Liikuntasuhde – Liikunnan kohtaaminen kulttuurisesti rakentavana sosiaalisena maailmana. Teoksessa: K. Ilmanen (toim.) Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Tutkimuksia 3/2004, 189–208.
- Mannheim, K.** 1952. Essays on the sociology of knowledge. London: Routledge & Kegan Paul.
- Näre, S.** 1992. Tyttöjen ja poikien sankarikäsityksiä. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus.

”Sukupolvitajun” yhtenä lähtökohdana on tietoisuuden syntyminen suhteessa omaan ikäpolvikokemukseen. Keskusteluryhmäläisten valinnat ja puhunta osoittavat, että tällaista tietoisuutta oli jo ennen ryhmäkeskustelua, vaikka varmasti myös ryhmäkeskustelu synnytti sitä. Sukupolvikokemukset tunnustettiin ja tunnustettiin yksilötasolla, mutta myös ryhmässä ne hyväksyttiin ja niitä arvostettiin.

Ihmisten asenteet ja arkiset elämäkäytännöt ovat usein sellaisia, ettei eri-ikäisten kohtaamiselle ja yhteistoiminnalle nähdä riittävää merkitystä. Elämä pyörii omanikäisten piireissä eikä yhteisiä kohtauspaikkoja tai kohtaamisen muotoja ole tai niitä ei osata kaivatakaan (Saarenheimo ym. 2014). Yhteiskunta ei voi määrätä jäseniään kiinnostumaan eri-ikäisistä ihmisistä ja sukupolvista, mutta se antaa tähän mahdollisuuden tukemalla mm. perinteistä kansalaisjärjestötoimintaa sekä epävirallisia ryhmiä ja verkostoja, jotka järjestävät eri-ikäisille ihmisille tarkoitettuja kampanjoita, tapahtumia ja uusia käytäntöjä. Näistä ihmiset saavat elämäänsä merkitystä, elämyksiä ja hyvinvointia.

Sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa ja solidaarisuudessa on kyse siitä, miten eri-ikäiset ihmiset ymmärtävät toistensa ajattelu- ja toimintatapoja, ja miten valmiita perheissä, yhteisöissä ja yhteiskunnassa ollaan sovitteluun yhteen eri-ikäisten toiveita ja tarpeita. On myös syytä pohtia sitä, mitä annettavaa eri-ikäisillä on toisilleen: hoivaa, käytännön apua, taloudellista tukea, seuraa, neuvoja jne. Ainakin yleisurheilijoista koostunut keskusteluryhmämme oli saanut pääasiassa hyviä kokemuksia eri-ikäisten yhteistoiminnasta – mm. eri-ikäisten yhteisistä kilpailuista, harjoituksista ja tapahtumista – ja heideoivat innokkaasti uusia yhteistoiminnan muotoja eri-ikäisille. Urheilemisen merkitys yksilölle rakentuukin paljolti siitä, miten tärkeänä eri ihmisryhmät eli eri ikäpolvet näkevät toisen ikäisten urheilemisen. Vammaisurheilu on viime vuosina saanut runsaasti näkyvyyttä julkisuudessa – ehkä tulevaisuudessa näemme mediassa enemmän myös lasten, nuorten, aikuisten ja veteraanien urheilua.

- Purhonen, S.** 2007. Sukupolvien ongelma. Tutkielma sukupolven käsitteestä, sukupolvitietoisuudesta ja suurista ikäluokista. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia 251.
- Roos, J-P.** 1987. Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkertoista. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Roos, J-P.** 2005. Laajat ja suppeat sukupolvet. Sukupolvi- ja sukupolvi-ikäluokkien ympärillä. Teoksessa: A. Karisto (toim.) Suuret ikäluokat. Tampere: Vastapaino, 208–221.
- Ruostetsaari, I. & Borg, S.** 2004. Sukupolvien valta-asemien muutos eliiteissä ja eduskunnassa. Yhteiskuntapolitiikka 69(2), 147–158.
- Saarenheimo, M. Pietelä, M. Maununoja, S. Tiihonen, A. & Pohjolainen P.** 2014. Ikäpolvien taju. Elämänsä ja ikäpolvet muuttavassa maailmassa. Helsinki: Vanhustyökeskusliitto.
- Torsti, P.** 2012. Suomalaiset ja historia. Helsinki: Gaudeamus.
- Virtanen, M.** 2001. Fennomanian perilliset: Poliittiset traditiot ja sukupolvien dynamiikka. Stakesin julkaisu 831. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Zacheus, T.** 2008. Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen. Suomalaiset liikuntasukupolvet ja liikuntakulttuurin muutos. Turun yliopiston julkaisu C 268.